

We weten weer, waarom elke eerste maandag van de maand de sirenes loeien

Posted on 5 maart 2022 by Arnout Jaspers

Mijn leven lang heb ik de eerste maandag van de maand het apocalyptische geluid van de luchtalarmsirenes gehoord, en als kind van de Koude Oorlog ben ik er nooit echt aan gewend geraakt. Dat maandelijks testen en de bevolking herinneren aan hoe die sirenes klinken wordt nergens anders ter wereld gedaan.

Eind vorig jaar zat ik op zo'n eerste maandag bij een academisch symposium met veel buitenlanders in de zaal, en onder hen ontstond ontsteltenis toen die sirenes afgingen. Uiteraard werden ze door hun Nederlandse collega's snel gerust gesteld, maar het toont nog maar eens aan, hoe raar het is dat wij hier sinds de Koude Oorlog nooit mee opgehouden zijn.

Geen vals alarm

En dat in een land, dat een generatie lang in ontkenning heeft geleefd dat we ooit

weer in oorlog zouden kunnen raken. Op Twitter gaat nu de aanbeveling rond, om Oekraïense vluchtelingen die hier aankomen ruim van tevoren te waarschuwen dat die sirenes vals alarm zijn.

Echter, voor het eerst in decennia bestaat nu de kans, dat die sirenes géén vals alarm zijn. De mededeling van Poetin dat hij zijn kernwapens op scherp had laten zetten, werd door iedereen terecht opgevat als een sinister dreigement. Hoewel het militair-strategisch weinig tot niets betekent, weet Poetin natuurlijk ook welke schokgolf van angst er dan door Europa gaat.

Rutger Bregman – van de bestseller ‘De meeste mensen deugen’ – en anderen vinden de dadendrang om de Oekraïne te steunen doodeng, vanwege het risico dat Poetin desperaat of machtsdronken genoeg zal zijn om werkelijk kernwapens in te zetten.

Op Twitter vertolkte Bregman dit sentiment aldus (vertaalde retweet, AJ): [‘Als wat je doet drie miljard mensen de dood in jaagt, maakt het niet uit dat je voor een goede zaak streed.’](#) In geopolitieke pokertermen: als je tegenstander all-in gaat, moet je passen, ook al weet je vrijwel zeker dat hij bluft. Het probleem is natuurlijk, dat als je tegenstander dit weet, bluffen voor hem buitengewoon aantrekkelijk wordt. De enige manier om je daar tegen te verdedigen, is geloofwaardig maken dat je niet zult passen als hij all-in gaat.

In de jaren zestig maakte Herman Kahn van de Amerikaanse Rand Corporation zich gehaat bij vredesactivisten met zijn boek *On thermonuclear War*, waarin hij zulke pokerspelletjes tussen Oost en West zeer gedetailleerd analyseerde. Hem werd aangewreven dat het immoreel is om ook maar een poging te doen over zoiets nuchter na te denken. Kahn was de inspiratiebron voor de geschifte dr. Strangelove in de gelijknamige film van Stanley Kubrick.

Houden kernkoppen de kernoorlog tegen?

Hoewel zijn tegenstanders hem in de schoenen schoven dat hij een nucleaire oorlog dichterbij bracht door het ondenkbare bespreekbaar te maken, was Kahn's doel juist om zo'n oorlog te voorkómen. Een van de misvattingen die hij bestreed, was *Mutual Assured Destruction* (MAD), het idee dat een nucleaire oorlog per definitie door geen van beide partijen te winnen was: ‘Waarom geloven redelijk nuchtere en geïnformeerde mensen in een of andere versie van het concept van automatische

wederzijdse vernietiging?’

Goede vraag, ook nu nog. Heel veel ‘redelijk nuchtere’ mensen geloven dat na de inzet van het eerste atoomwapen onvermijdelijk de nucleaire apocalyps volgt, waarvoor drie miljard doden nog een voorzichtige schatting is. De fall-out van al die nucleaire explosies zou namelijk de hele aarde radioactief en onleefbaar voor mensen maken, zoals beklemmend beschreven wordt in de roman en gelijknamige film *On the Beach*.

Honderden testen

In feite zijn de huidige atoommachten op geen stukken na in staat om de mensheid uit te roeien. Een totale nucleaire oorlog tussen de VS en Rusland zou enige tientallen miljoenen directe slachtoffers maken, allemaal in die twee landen zelf. De radioactieve fall-out zou forse delen van die landen tijdelijk (enige maanden) onbewoonbaar maken, maar dat een grote radioactieve wolk dan de oceaan en de evenaar oversteekt om ook de rest van de mensheid uit te roeien, is pure science fiction.

Bedenk dat de steden Hiroshima en Nagasaki na de atoomaanvallen meteen weer herbouwd en bewoond zijn, terwijl bij de naoorlogse generaties stadsbewoners geen verhoogd aantal genetische afwijkingen of meer kanker is aangetroffen. Verder zijn tussen 1945 en 1963 maar liefst 528 bovengrondse nucleaire testexplosies uitgevoerd, qua fall-out equivalent met een forse nucleaire oorlog. Al die atoomproeven bij elkaar hebben nergens een meetbare piek in kanker, genetische afwijkingen of sterfte veroorzaakt.

Een kernoorlog is niet het einde

Tientallen miljoenen doden is uiteraard een gruwelijke oorlogstol, maar Kahn's punt was, dat dit geen totale vernietiging van een staat hoeft te betekenen, zodat je er niet zeker van kunt zijn, dat een leider dit nooit zal overwegen. Van Mao is bekend dat hij heel laconiek was over een oorlog waarbij, pakweg, honderd miljoen van de toen vierhonderd miljoen Chinezen om zouden komen.

Wat zou Xi nog acceptabel vinden? Daar zul je, als westers land met iets meer respect voor menselijk leven, in je nucleaire strategie rekening mee moeten houden. Uitgaan van een irreële binaire keuze – óf drie miljard doden, óf Poetin z'n

gang laten gaan – verzwakt nodeloos je uitgangspositie in het geopolitieke pokerspel. Het miskent ook dat er grote verschillen in nucleaire escalatie zijn.

Stel, Poetin zet een tactisch nucleair wapen met een explosieve kracht van 1 kiloton in tegen een militair doel in de Oekraïne. De verwoesting zou groot zijn, er zouden honderden tot enige duizenden slachtoffers vallen, waaronder ook burgers, maar toch is dit van een heel andere orde van gruwelijkheid dan een 800 kiloton ontploffing van een SS-25 kernkop boven Berlijn, die makkelijk een half miljoen doden en net zo veel ernstig gewonden kan veroorzaken (ook voor zulke morbide berekeningen bestaat een app: <http://nuclearsecrecy.com/nukemap/>).

Moet in beide gevallen onze respons hetzelfde zijn? Moeten de Russen weten wat onze respons in beide gevallen zal zijn? In hoeverre kunnen we geloofwaardig bluffen over onze respons? Is angst hier misschien wel een goede raadgever? Hier niet over nadenken is in ieder geval het domste wat we kunnen doen.

Een kernoorlog in Europa zou de ergste ramp zijn die dit continent ooit getroffen heeft, maar Europa kan zich daar in tien tot twintig jaar van herstellen. Als heel Europa onder de knoet van Poetin terecht komt, zal die zich tot een reïncarnatie van Stalin ontwikkelen, en kan het een halve eeuw of langer met alle vrijheid en democratie in Europa gedaan zijn. Dat lijkt mij althans een nog grotere ramp. In ieder geval moeten we uitdragen dat ons dat nog erger lijkt, om erger te voorkómen.

*Wetenschapsjournalist **Arnout Jaspers** bericht enkele keren per maand voor Wynia's Week over mythes, misverstanden en opzettelijke onwaarheden. Steunt u deze onafhankelijke journalistiek? Uw bijdragen zijn van harte welkom op de bankrekening van Wynia's Week **NL94 INGB 0006 3945 08** of [HIER](#). Hartelijk dank!*